

การพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริม
ราคายางพาราในประเทศไทย
Development of Legislative Measures of Rubber Market for
Promoting Rubber Price in Thailand

ศุภรัช ศรีวิพัฒน์¹, นัฐวิภา จันทศรี², ปาริฉัตร เตังสุวรรณ³
และ ชिरาภรณ์ วงศ์แสน⁴
Suphatut Srivipatana¹, Natthavika Chansri², Parichat Tengsuwan³,
and Chiraporn Wongsae⁴

Received: April 19,2024

Revised: June 11,2024

Accepted: June 20,2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา และพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์และด้านกฎหมาย โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยและตลาดท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย) ใน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดยะลา จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีการจัดตั้งตลาดกลางยางพาราจังหวัดเป็นหลัก ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดยะลา จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบุรีรัมย์ ยกเว้นตลาดกลางยางพาราจังหวัดระยอง และจังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นตลาดที่การยางแห่งประเทศไทยได้จัดตั้ง เมื่อปลายปี 2563 รวมจำนวน 156 ตัวอย่าง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา และใช้การประชุมกลุ่มร่วมกับผู้ใช้กฎหมาย จำนวน 30 ตัวอย่าง และผู้บังคับใช้กฎหมาย จำนวน 30 ตัวอย่าง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Assistant Professor Dr., Jurisprudence Faculty of Humanities and Social Sciences Burira Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิศวกรรมศาสตร์ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
Assistant Professor Dr., Faculty of Engineering Sriracha Kasetsart University Sriracha Campus

³ ดร. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
Dr., Faculty of Faculty of Economics at Sriracha Kasetsart University Sriracha Campus

⁴ อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
Lecturer, Faculty of Faculty of Economics at Sriracha Kasetsart University Sriracha Campus

ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา คือ ราคาและความหลากหลายของประเภทยางพารา การขนส่ง และกระบวนการขาย ซึ่งเชื่อมโยงในการพัฒนาระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ที่การยางแห่งประเทศไทยใช้ในการบริหารตลาดยางพารา และผลที่ได้จากการจัดประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมาย พบว่า การยางแห่งประเทศไทยควรแก้ไข เพิ่มเติม ระเบียบการยางแห่งประเทศไทยว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ได้แก่ คำนิยาม คณะกรรมการบริหารตลาด ขั้นตอนการสมัครเป็นสมาชิกและระยะเวลาการสมัครเป็นสมาชิก วิธีการประมูลยาง ระยะเวลาในการชำระเงินให้แก่ผู้ซื้อ สัญญาซื้อขาย และวิธีการระงับข้อพิพาท เพื่อให้ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยนำไปใช้ในการส่งเสริมราคายางที่มีเสถียรภาพ

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยาง, การส่งเสริมราคายางที่มีเสถียรภาพ

Abstract

This research aimed to study the factors affecting the decision to buy and sell rubber in the rubber trading market and Develop legal measures for the rubber trading market to promote rubber prices in Thailand. which is the integration of knowledge in economics and law. This research is the integration of knowledge of the economics and law. The in-depth interview was applied to investigate the effect of decision making of sellers and buyers in the rubber markets. The 156 samples (sellers and buyers in the rubber markets of the RAOT and local markets, and officers of the rubber markets of the RAOT) from six provinces including Songkhla Province, Surat Thani Province Nakhon Si Thammarat Province, Yala Province, Nong Khai Province and Buriram Province where the offices of Songkhla, Suratthani, Nakhon Si Thammarat, Yala, Nongkhai, and Burirum central markets were established, were selected, excepting the offices of Rayong and Chaingrai central because they were established at the end of Year 2563. Next, the focus group was applied to develop the legislative measures of rubber market for promoting rubber price in Thailand. The 30 samples from farmers' institutions and rubber enterprise, and the 30 samples from the officers of law were selected.

The results from the in-depth interview show that the factors of decision making of sellers and buyers in the rubber markets are price and diversity of rubber type, transportation, and process. It is related to the development of Rubber Authority of Thailand Regulations on Rubber Market of Rubber Authority of Thailand B.E. 2564 (2021) that the RAOT is applied for managing the rubber market. Moreover, the results from the focus group show that the RAOT should revise the Regulations such as the definition, committee structure, member registration process and membership period, bidding method,

payment period for buyer, contract for trading, and legal punishment to implement in the rubber market for promoting rubber price stabilization.

Keywords: Legislative measures of rubber market, promoting rubber price stabilization

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเริ่มปลูกยางครั้งแรกปี พ.ศ. 2442 ที่จังหวัดตรัง โดยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ได้นำเข้ามาปลูกจากมลายู ราษฎรในภาคใต้จึงเริ่มปลูกยางตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ต่อมาในปี พ.ศ. 2454 หลวงราชไมตรี (ปุม ปุณศรี) ได้นำเมล็ดยางและต้นยางจากประเทศมลายูมาปลูกที่จันทบุรี พื้นที่ปลูกยางจึงมีการขยายตัวทั้งภาคใต้และภาคตะวันออกตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน (สมพงศ์ สุขมาก, 2532: 120) ปัจจุบันยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศที่เกษตรกรนิยมปลูกทั่วประเทศกว่า 70 จังหวัด ทั่วประเทศ จำนวนยางที่ปลูกมากกว่า 22.176 ล้านไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558 : 52) ประเทศไทยเริ่มมีการปลูกยางพาราตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 สมัยนั้นเป็นเรื่องของเอกชนจัดท า และผลิตออกจ าหน่ายกันเอง รัฐมิได้ไปเกี่ยวข้อง ช่วยเหลืออะไรมากนักจนถึงกระทั่งปี พ.ศ. 2543 ทางราชการได้เริ่มสนใจในกิจการด้านกลีกรมยิ่งขึ้น และส่งเสริมพืชส าคัญๆ เพื่อให้เป็นสินค้าส่งออกของประเทศ เช่น ข้าว ฝ้าย ยางพารา และมะพร้าว โดยท ากการส่งเสริมให้ปลูกกันตามภาคต่างๆ ของประเทศที่มีดินฟ้าอากาศเหมาะสมกับพืชชนิดนั้นๆ เช่นส่งเสริมให้มีการปลูกยางพารา และมะพร้าวในภาคใต้ เลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สร้าง สวนเงาะ ทุเรียนในภาคตะวันออก เป็นต้น ในระยะต่อมาปรากฏว่ายางพารามีการปลูกแพร่หลาย กันมากขึ้นและเป็นสินค้าส่งออกที่ส าคัญของประเทศชนิดหนึ่ง เพราะโลกมีความต้องการยางเพื่อนำไปใช้ในกิจการได้หลายอย่าง จึงทำให้ประเทศต่างๆ ที่มีดินฟ้าอากาศเหมาะสมสำหรับการปลูกยาง ท ากการปลูกและท ากการผลิตยางส่งเป็นสินค้าส่งออกแข่งขันกันเป็นการใหญ่ เป็นเหตุให้ราคายางตกต่ำลง เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวย่อมทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้มีอาชีพท ากสวนทั่วไปเพื่อที่จะรักษา ราคายางให้อยู่ในระดับที่พอจะทำให้เจ้าของสวนยางท ากการปลูกยางต่อไปไม่ละทิ้งไปประกอบอาชีพอย่างอื่นและเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย ทำให้ในระหว่าง พ.ศ. 2477- พ.ศ. 2482 ประเทศที่ปลูกยางรวมทั้งประเทศไทยได้ร่วมกันท ากความตกลงควบคุมจำกัดยางระหว่าง ประเทศ เพื่อจำกัดการผลิตยางรวมทั้งการส่งยางออกนอกประเทศโดยให้ส่งออกได้ไม่เกินกว่าโควตาที่กำหนดให้ แต่เนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ุบัติขึ้นในปี 2480 ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิก เช่น ไทย อินโดนีเซีย มลายู ฯลฯ ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงได้จึงคงเหลือบางประเทศ เช่น อังกฤษ อินเดีย เนเธอร์แลนด์ เท่านั้นที่ยังคงปฏิบัติตามข้อตกลงในการควบคุมจำกัดยางระหว่างประเทศต่อไป จนถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2487 ซึ่งเป็นวันสิ้นอายุสัญญาโดยได้มีการต่ออายุสัญญากันต่อไป (นพวรรณ ทองกำเนิด, 2545: 5-6) ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมให้มีการท ากสวนยางโดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาล โดยรัฐบาลควบคุมดูแลการปลูกสร้างสวนยาง การผลิตยาง การมียางไว้ในครอบครอง การจำหน่ายยาง การส่งยางออกนอกราชอาณาจักร เมื่อเป็นเช่นนี้เจ้าของสวนยางและผู้ผลิตยางต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย คือ กฎหมายควบคุมยางและต่อมาได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ท ากสวนยาง คือ กองทุนสงเคราะห์การท ากสวนยาง

ยางพารามีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยทั้งในด้านการผลิต การจ้างงาน การส่งออก รวมถึงรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในอดีตการซื้อขายยางแผ่นดิบของเกษตรกรชาวสวนยางใช้วิธีการซื้อขายตรงระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ ซึ่งเป็นวิธีที่ต่างคนต่างขาย ต่างคนต่างซื้อ และตัดราคากันเอง ทำให้ราคายางที่ซื้อขายไม่โปร่งใส รวมทั้งราคายางไม่เป็นไปตามคุณภาพของยางแผ่นดิบที่เกษตรกรชาวสวนยางผลิต ทำให้ราคายางไม่สามารถกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพยางของเกษตรกรชาวสวนยางได้ จากปัญหาราคายางที่ไม่เป็นธรรม ประกอบกับสถานการณ์ราคายางตกต่ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตลาดยางพาราของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและมอบหมายให้ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) กำกับดูแลตลาดประมูลยางท้องถิ่น (ตลาด สกย.) และสถาบันวิจัยยาง (สวย.) กรมวิชาการเกษตร กำกับดูแลตลาดกลางยางพารา เพื่อเป็นศูนย์กลางระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ในปี พ.ศ. 2534 สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ได้จัดตั้งตลาดประมูลยางท้องถิ่น ซึ่งเป็นตลาดท้องถิ่นที่มีการซื้อขายส่งมอบจริง เพื่อให้เกษตรกรชาวสวนยาง หรือสถาบันเกษตรกรชาวสวนยาง รวบรวมและขายยางในราคาที่เป็นธรรม โดยวิธีประมูลทั่วไป วิธีประมูลผ่านระบบสื่อสาร (กระดาด หรืออิเล็กทรอนิกส์) วิธีตกลงราคา และวิธีข้อตกลง ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2563) และสถาบันวิจัยยาง ได้จัดตั้งตลาดกลางยางพาราแห่งแรกของประเทศไทย ณ ศูนย์วิจัยยางสงขลา (สำนักงานตลาดกลางยางพาราจังหวัดสงขลา) อำเภอนาทม จังหวัดสงขลา 2 ตลาด คือ ตลาดกลางยางแผ่นดิบและตลาดกลางยางที่แปรรูปจากยางแผ่นดิบ เช่น น้ำยางสด ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง และยางเครพ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการซื้อขายยางทุกชนิด ภายใต้ระเบียบที่ตลาดกลางยางพารากำหนด เพื่อยกระดับราคายางให้สูงขึ้น และเพื่อกำหนดและประกาศราคายางอย่างเป็นทางการ ภายใต้ระบบตลาดกลางที่มีความเป็นธรรม และการแข่งขันอย่างเสรี

การบริหารตลาดกลางยางพาราภายใต้การกำกับดูแลของการยางแห่งประเทศไทย เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 และการยางแห่งประเทศไทยบังคับใช้ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อกำหนดโครงสร้างตลาด โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารตลาด จากการศึกษากฎหมายพบว่าบางประเด็นที่ขาดความยืดหยุ่นในการบังคับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพตลาดและสถานการณ์การซื้อขายในความเป็นจริง ซึ่งพบประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การกำหนดให้ราคาซื้อขายในแต่ละวันสูงหรือต่ำกว่าราคากลางเปิดตลาดไม่เกิน 2 บาทต่อกิโลกรัม ในข้อที่ 13 ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 การกำหนดราคาซื้อขายสูงหรือต่ำกว่าราคากลางเปิดตลาด ตามระเบียบฯ ข้างต้น จะส่งผลให้ไม่สามารถปรับราคาซื้อขายเพิ่มขึ้นได้

ประการที่ 2 ด้านการขนส่งผู้ ขยายยางพารามีการกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีระยะทางห่างไกลจากตลาดกลางยางพาราจังหวัดค่อนข้างมาก จึงเป็นโอกาสให้พ่อค้าคนกลางสามารถแสวงหากำไรจากการรับซื้อยางพาราจากเกษตรกรชาวสวนยาง มาขายในตลาดกลางยางพาราจังหวัด โดยให้ราคาซื้อที่ต่ำกว่าราคาตลาดกลางยางพาราจังหวัดกำหนด เพื่อขัดขวางต้นทุนในการขนส่งของพ่อค้าคนกลาง

ประการที่ 3 ด้านกระบวนการซื้อขาย การสมัครเป็นสมาชิก ระยะเวลาการเป็นสมาชิก การซื้อขายยางพารา การกำหนดราคา การชำระเงิน ค่าธรรมเนียมและบทลงโทษ ไม่เหมาะสมกับการบังคับใช้ในการซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพารา

ดังนั้น งานวิจัยนี้ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อขายของผู้ใช้บริการตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย รวมถึงกระบวนการซื้อขายยางพาราในตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยและตลาดท้องถิ่น ซึ่งสามารถเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ ไปสู่การพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทยให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา
2. พัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีการดำเนินวิจัย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ซึ่งบูรณาการการดำเนินงานด้านเศรษฐศาสตร์และด้านกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา

1.1 การรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) ตามความสนใจของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เช่น ข้อมูลทั่วไปของผู้ซื้อและผู้ขาย ปริมาณการซื้อขายมูลค่าการซื้อขาย จำนวนของการทำธุรกรรมในตลาด และปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อขาย เป็นต้น งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการ เก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะตลาดกลางยางพาราจังหวัด 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดยะลา จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบุรีรัมย์ ยกเว้นตลาดกลางยางพาราจังหวัดระยองและจังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นตลาดที่การยางแห่งประเทศไทยได้จัดตั้ง เมื่อปลายปี 2563 รวมจำนวน 156 ตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงและข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น ราคายางพารา กระบวนการซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพารา การซื้อขายในตลาดซื้อขายล่วงหน้า จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดในหัวข้อที่ 3 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1.2 เครื่องมือที่ใช้การศึกษาคือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามชุดที่ 1 ผู้ซื้อ ผู้ขายในตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เป็นแบบสอบถามเชิงปริมาณ และคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย แบบสอบถามชุดที่ 2 ผู้ซื้อ ผู้ขายในตลาดท้องถิ่น เป็นแบบสอบถามเชิงปริมาณ และคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย แบบสอบถามชุดที่ 3 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย เป็นแบบสอบถามเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายและระเบียบของการยางแห่งประเทศไทยบังคับใช้

1.3 การทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เป็นการทดสอบที่ใช้ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมตรงตามประเด็นคำถามของแบบสอบถามเชิงปริมาณ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics Analysis) ได้แก่ การแจกแจงความถี่(ร้อยละ) และการวัดแนวโน้มเข้าสู่ศูนย์กลาง (ค่าเฉลี่ย) เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลที่เก็บรวบรวม การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อศึกษาองค์ประกอบร่วมของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis, EFA)

2. การพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพารา

2.1 การรวบรวมข้อมูล การจัดทำข้อเสนอร่างมาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพารา และการอภิปรายโดยใช้การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันอภิปรายข้อเสนอร่างมาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพารา ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยอย่างไร ซึ่งจะจัดประชุมกลุ่ม 2 กลุ่ม ะละ 1 รอบ

รอบที่ 1 เป็นการประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมาย อาทิ ผู้ซื้อ ผู้ขาย และสหกรณ์กองทุนสวนยาง จำนวน 30 ตัวอย่าง ที่ใช้ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 ประกาศ ณ วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2562 และ ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 ประกาศ ณ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2563

รอบที่ 2 เป็นการประชุมกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย อาทิ เจ้าหน้าที่กองการยาง เจ้าหน้าที่การยางแห่งประเทศไทย ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เป็นต้น จำนวน 30 ตัวอย่าง ที่ใช้ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ประกาศ ณ วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2564

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพารา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา
2. ก่อให้เกิดมาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของการผลิตและการซื้อขายยางพาราของประเทศไทย โครงสร้างตลาดยางพารา โครงสร้างตลาดยางพาราในประเทศไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพารา เพื่อพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของการผลิตและการซื้อขายยางพาราของประเทศไทย

พื้นที่เพาะปลูกยางพาราในประเทศไทยในภาพรวม สภาพทั่วไปของพื้นที่เพาะปลูกยางพาราของประเทศไทยจำแนกตามเนื้อที่ยืนต้น และเนื้อที่กรีดยัง พบว่า เนื้อที่ยืนต้นมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากเกษตรกรโค่นต้นยางอายุมาก และปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพันธุ์ดี ปาล์มน้ำมัน และไม้ผลทดแทน ในขณะที่เนื้อที่กรีดยังและผลผลิตต่อเนื้อที่กรีดยังได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นยางพาราที่กรีดยังส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุที่ให้ผลผลิตสูง และจำแนกตามภูมิภาค พบว่า เนื้อที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้มากที่สุด รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ตามลำดับ สำหรับการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้อที่ยืนต้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ในภาคเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ว่างเปล่าและปลูกแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ดังตารางที่ 2.1 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564)

ปริมาณผลผลิตยางพาราในประเทศไทย ในภาพรวม สภาพทั่วไปของการผลิตและปริมาณผลผลิตยางพาราในประเทศไทยจำแนกตามภูมิภาค พบว่า ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ผลผลิตรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ในภาคใต้ ผลผลิตรวมลดลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2560 และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2561 เนื่องจากรัฐบาลใช้นโยบายการเพิ่ม-ลดพื้นที่ปลูก ซึ่งส่งผลต่อผลผลิตยางพาราในระยะยาว เพื่อแก้ปัญหาเรื่องราคาตกต่ำ ในส่วนของผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประเทศไทยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยภาคใต้มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุดรองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ตามลำดับ ดังตารางที่ 2.2 (CMGF Secretariat Thailand และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2563)

2. โครงสร้างตลาดยางพาราในประเทศไทย

ในทางเศรษฐศาสตร์ ตลาด หมายถึง การที่ผู้ซื้อและผู้ขายได้ตกลงซื้อขาย และแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างกัน โดยไม่จำเป็นต้องที่ผู้ซื้อและผู้ขายต้องพบกัน ไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ หากได้มีการตกลงที่จะซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ก็ถือว่าเกิดตลาดในสินค้าและบริการนั้น ๆ ขึ้นแล้ว ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค โครงสร้างตลาดเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งประเภทของตลาด เพื่อใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมของหน่วยผลิตต่าง ๆ ในตลาด (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2562) และการแบ่งตลาดตามลักษณะโครงสร้างตลาดนั้น สามารถแบ่งได้ตามปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) จำนวนผู้ซื้อขายที่มีในตลาด ซึ่งมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการแข่งขันในตลาดรวมไปถึงอิทธิพลในการกำหนดราคาขายหรือปริมาณขาย 2) ความแตกต่างของสินค้าและความสามารถในการทดแทนของสินค้าโดยสินค้าอื่น 3) อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของผู้ผลิตรายใหม่ เช่น ต้นทุนในการเข้าออก รวมไปถึงการกีดกันจากผู้ขายรายเดิมในตลาด หรือข้อกำหนดทางกฎหมาย และ 4) ความสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสารของสินค้าในตลาด เช่น การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้า

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพารา

ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เป็นตัวกลางในการซื้อขายยางพารา แต่ผู้ซื้อและผู้ขายไม่นิยมซื้อขายผ่านตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ทั้ง 3 แห่ง (ตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยจังหวัด/สาขา และตลาดเครือข่าย) เนื่องจากระเบียบการยางแห่งประเทศไทยที่บังคับใช้อาจจะไม่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้กฎหมาย (เกษตรกรและผู้ประกอบกิจการยาง) ดังนั้น งานวิจัยนี้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า เพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ดังนี้

3.1 พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อควบคุมและกำกับการดูแลการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยางให้เป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิต การค้า การแปรรูปยาง ตลอดจนการตลาดยาง ซึ่งเป็นการควบคุมยางทั้งระบบให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออกและให้เป็นที่ยอมรับของตลาดโลก ภายใต้การกำกับดูแลของกองการยาง กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พระราชบัญญัติฉบับนี้ บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย

3.2 พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายที่บูรณาการการทำงาน 3 หน่วยงาน คือสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) องค์การสวนยาง (อ.สย.) และสถาบันวิจัยยาง(สวย.) จาก กรมวิชาการเกษตร เป็น การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) พระราชบัญญัติฉบับนี้ บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย การบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เป็นไปตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อให้ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการยกระดับราคายางพาราให้มีเสถียรภาพ รวมทั้งเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรชาวสวนยาง สถาบันเกษตรกรชาวสวนยาง และผู้ประกอบการยาง

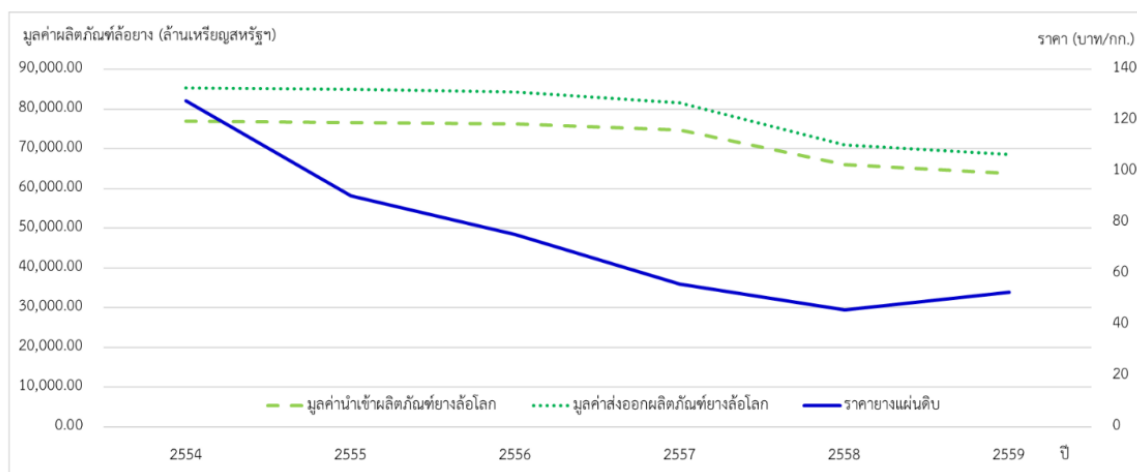
ผลการศึกษา

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ สามารถสรุปประเด็นในการพัฒนามาตรการเพื่อส่งเสริมราคาสินค้าซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพารา โดยจำแนกเป็น 3 ประเด็นหลักดังนี้

1. ประเด็นด้านราคาและความหลากหลายของประเภทยางพารา

1) รูปแบบการซื้อขายยางด้วยวิธีการประมูลตามข้อ 13 ของระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 มีการกำหนดให้ราคาซื้อขายในแต่ละวันสูงหรือต่ำกว่าราคากลางเปิดตลาดไม่เกิน 2 บาทต่อกิโลกรัม ยกเว้นราคาซื้อขายน้ำยางสด และยางก้อนถ้วย นั้น ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคให้กลไกราคาไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในกรณีที่อุปสงค์ยางพาราในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นจะผลักดันให้ราคายางสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นการกำหนดราคาซื้อขายสูงหรือต่ำกว่าราคากลางเปิดตลาด ตามระเบียบฯ ข้างต้น จะส่งผลให้ไม่สามารถปรับราคาซื้อขายเพิ่มขึ้นได้

แต่ทั้งนี้การกำหนดราคาขั้นต่ำ อาจเป็นการป้องกันความเสี่ยงให้แก่ผู้ขายและเกษตรกรชาวสวนยาง ในกรณีที่ราคาซื้อขายในตลาดปรับตัวลดลงมากกว่ากรอบที่กำหนด

จากภาพประกอบ แสดงได้ว่าสถานการณ์การส่งออกและการนำเข้าผลิตภัณฑ์ยางล้อในตลาดโลกมีทิศทางลดลง ส่งผลให้ราคายางพาราไทยลดลง

2) รูปแบบการซื้อขายยางด้วยวิธีการตกลงราคาในกรณีการซื้อขายน้อยยางสด และยางก้อนถ้วย ราคาส่งจะขึ้นอยู่กับคุณภาพยาง โดยพิจารณาจากค่าปริมาณยางแห้ง (DRC) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางสามารถผลิตยางที่มีคุณภาพและขายได้ในราคาสูง จึงควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความรู้ด้านการผลิตและการใช้สารเคมีตามชนิดและปริมาณที่เหมาะสมกับคุณภาพ และความต้องการของตลาด

2. ประเด็นด้านการขนส่ง

เนื่องจากผู้ขายยางพารามีการกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีระยะทางห่างไกลจากตลาดกลางยางพาราจังหวัดค่อนข้างมาก จึงเป็นโอกาสให้พ่อค้าคนกลางสามารถแสวงหากำไรจากการรับซื้อยางพาราจากเกษตรกรชาวสวนยาง มาขายในตลาดกลางยางพาราจังหวัด โดยให้ราคาซื้อที่ต่ำกว่าราคาตลาดกลางยางพาราจังหวัดกำหนด เพื่อชดเชยต้นทุนในการขนส่งของพ่อค้าคนกลาง (ในบางกรณีพ่อค้าคนกลางอาจได้กำไรเพิ่มขึ้นจากการชดเชยต้นทุนในการขนส่งนี้) และเมื่อพ่อค้าคนกลางนำยางมาขายที่ตลาดกลางยางพาราจังหวัด ผู้ซื้อจะเป็นผู้รับภาระต้นทุนในการขนส่ง เพื่อการรับมอบ ทำให้พ่อค้าคนกลางได้รับผลประโยชน์จากต้นทุนในการขนส่งจากทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงควรมีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายตลาดกลางยางพาราให้ครอบคลุมพื้นที่การเพาะปลูกยางพารามากขึ้น รวมถึงการพัฒนาระบบการบริหารจัดการตลาดเครือข่ายให้มีมาตรฐานเทียบเท่ากับตลาดกลางยางพาราจังหวัด

3. ประเด็นด้านกระบวนการซื้อขาย

1) ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ตามระเบียบฯ กำหนดระยะเวลาการเป็นสมาชิกสั้นสุดใน 1 ปี ซึ่งในทางปฏิบัติอาจเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป ส่งผลให้เป็นภาระของผู้ซื้อและผู้ขายในการต่ออายุสมาชิก

2) การตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักยางตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ตามระเบียบฯ ในทางปฏิบัติไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างถี่ถ้วน ส่งผลมีการส่งมอบยางที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่แจ้งต่อผู้ซื้อ อย่างถูกต้องครบถ้วน ดังนั้น ควรมีเจ้าหน้าที่ของตลาดกลางยางพารา หรือตัวแทนจากสถาบันเกษตรกรที่ผ่านการอบรมมาตรฐาน รับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนัก ให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่และอำนวยความสะดวกในการซื้อขาย

3) การไม่เปิดเผยรายชื่อผู้ประมูลยางพารา แม้จะส่งผลให้ผู้ประมูลบางรายรู้สึกไม่ไว้วางใจ ในการเข้าร่วมประมูล เนื่องจากกังวลในความไม่โปร่งใสของกระบวนการกำหนดราคา แต่อย่างไรก็ตาม การไม่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวมีข้อดีในด้านการป้องกันการทำธุรกรรมการตกลงซื้อขายนอกตลาดกลางยางพาราที่ผู้ซื้อให้ราคาสูงกับผู้ขาย

4) การชำระเงิน ตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 กำหนดให้มีการชำระเงินผ่านธนาคารตามที่ตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งก่อให้เกิดความไม่สะดวกกับผู้ซื้อผู้ขาย ดังนั้นจึงควรมีการเพิ่มช่องทางการชำระเงิน ค่ายางให้หลากหลาย เพื่อความสะดวกและลดต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงิน

5) การทดรองจ่ายเงินค่างางของตลาดกลางยางพารา ช่วยลดความเสี่ยงในการผิดนัดการชำระเงินค่างางพาราให้แก่ผู้ซื้อและผู้ขาย

6) ค่าธรรมเนียมการซื้อขายยางพาราผ่านตลาด ถือเป็นค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรม (Transaction Cost) ที่ช่วยลดต้นทุนในการหาข้อมูลการซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อและผู้ขายผ่านตลาดกลาง โดยเป็นอัตราที่เหมาะสมซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายสามารถยอมรับได้

นอกจากนี้ ควรมีการพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ตามนิยามที่กำหนดในระเบียบฯ ทั้ง 3 ตลาด ได้แก่ ตลาดกลางยางพาราจังหวัด ตลาดยางการยางแห่งประเทศไทยจังหวัด/สาขา และตลาดเครือข่าย ให้มีความชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงหากทั้ง 3 ตลาดมีบทบาทที่ส่งเสริมและเชื่อมโยงกัน ทำให้เกิดธุรกรรมการซื้อขายผ่านตลาดกลางยางพารามากขึ้น จะส่งผลให้ราคายางที่ตลาดกลางยางพารากำหนด จะเป็นราคาอ้างอิงในตลาดยางพารามากขึ้น

อภิปรายผล

การกำหนดคุณภาพยางพาราที่เป็นมาตรฐานสากลเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับราคายางที่เป็นธรรมเพื่อรักษาเสถียรภาพยางพาราในประเทศไทยให้มีความมั่นคงและยั่งยืน และการส่งเสริมตลาดยางพาราให้เป็นที่ยอมรับทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย โดยเกษตรกรมีทางเลือกในการขายผลผลิตไม่ว่าจะเป็นการผลิตน้ำยางสด ยางแผ่นดิบหรือยางแผ่นรมควัน ให้เป็นไปตามเงื่อนไขคุณภาพและมาตรฐานของตลาด และผู้ซื้อมีความมั่นใจในคุณภาพของยางที่ประมูลผ่านตลาดกลางยางพาราจังหวัดและตลาดท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นราคาอ้างอิง ทั้งนี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมราคายางพารามี 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 กฎหมายทั้งสองฉบับเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการส่งเสริมการผลิตยางพาราที่มีคุณภาพ โดยการสะท้อนผ่านราคายางพาราที่ปรากฏในปัจจุบันการส่งเสริมตลาดยางพาราเป็นอำนาจหน้าที่ของการยางแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 และการยางแห่งประเทศไทยได้กำหนดระเบียบการยางแห่งประเทศไทย

ไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อกำกับ ดูแล ควบคุมคุณภาพยางให้เป็นมาตรฐาน อันก่อให้เกิดเสถียรภาพราคายาง อย่างไรก็ตามระเบียบฯ บางประการก่อให้เกิดอุปสรรคในการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย อันส่งผลต่อการรักษาเสถียรภาพราคายาง จึงสรุปประเด็นที่ควรแก้ไข และเพิ่มเติมในระเบียบฯ จากการประชุมกลุ่มร่วมกับผู้ใช้กฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมาย ดังต่อไปนี้

1) การจัดตั้งตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยก่อให้เกิดอุปสรรคในการให้บริการของผู้ซื้อและผู้ขาย เนื่องจากตลาดทั้ง 3 แห่ง มีกฎ ระเบียบ วิธีการที่ต่างกัน ส่งผลให้กระบวนการต่าง ๆ ได้แก่

กระบวนการคัดคุณภาพยาง กระบวนการซื้อขาย รวมถึงการทำสัญญาซื้อขายมีความแตกต่างกัน จึงเห็นควรปรับค่านิยามของตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย

2) คณะกรรมการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทยว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ข้อ 6 เป็นการจัดโครงสร้างองค์การแบบคณะกรรมการบริหาร (Committees organization structure) โดยให้มีการบริหารงานแบบผูกขาดของบุคคลเดียว หรือแบบเผด็จการ การแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลมาจากหลาย ๆ ฝ่ายจะทำให้ทุกคนเข้าใจ ปัญหาและก่อให้เกิดการยอมรับในปัญหาที่ฝ่ายอื่นเผชิญอยู่ ทำให้การประสานงานเป็นไปได้อย่างขึ้น อย่างไม่รู้ตามข้อเสียของการใช้ระบบคณะกรรมการ คือ การเกิดการสูญเสียทรัพยากร โดยเวลาส่วนใหญ่ใช้ไปในการประชุมถกเถียงกัน กว่าจะได้ข้อยุติอาจไม่ทันการต่อการวินิจฉัยสั่งการได้ หรืออาจเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในระดับคณะกรรมการหรือยอมรับประนีประนอมกันเพื่อให้ได้ข้อยุติที่รวดเร็ว ซึ่งบุคคลที่มามีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย มาจากผู้บริหารของการยางแห่งประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย ผู้ว่าการการยางแห่งประเทศไทย รองผู้ว่าการด้านธุรกิจ รองผู้ว่าการด้านการปฏิบัติงาน ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย ผู้อำนวยการฝ่ายการคลัง ผู้อำนวยการฝ่ายเศรษฐกิจยาง รวมทั้งหัวหน้ากองพัฒนาตลาดยางพารา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ซึ่งการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยไม่มีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) เข้าร่วมแลกเปลี่ยนแนวความคิด เพื่อกำหนดนโยบายในการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ในปัจจุบันผู้ใช้บริการ (ผู้มีส่วนได้เสีย) ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยได้ เพื่อความชัดเจนในการบริหารจัดการ การติดต่อสื่อสาร การให้ความร่วมมือ ประสานงานระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย จึงเห็นควรให้ผู้ซื้อและผู้ขายเข้ามาร่วมบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เพื่อขับเคลื่อนระบบการซื้อขายยางให้มีความเข้มแข็ง และมีบทบาทในตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เพื่อสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในฐานะคณะกรรมการบริหารตลาด

3) ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ข้อ 12(1) กระบวนการประมูลกำหนดในเอกสารแนบท้ายระเบียบ กำหนดว่าการประมูลให้ประมูลตามจำนวนรอบและจำนวนครั้งที่ประมูลในแต่ละรอบขึ้นอยู่กับปริมาณยาง จากข้อกำหนดแสดงว่า ผู้ซื้อต้องประมูลยางในปริมาณทั้งหมดที่ตลาดกำหนด จากการลงพื้นที่พบว่า ปริมาณยางที่ซื้อขายในตลาดแต่ละครั้งมีจำนวนมาก ส่งผลให้ผู้ซื้อรายย่อยหรือผู้ซื้อที่มีเงินทุนน้อยเข้าร่วมประมูลยางแต่ผู้ซื้อรายย่อยไม่

สามารถซื้อขายในตลาดได้ ทำให้ผู้ซื้อต้องไปซื้อขายจากพ่อค้าคนกลาง แสดงได้ว่า ระบบการประมูลตามระเบียบฯ เป็นการประมูลที่กำหนดปริมาณยางที่เข้าประมูลในแต่ละครั้งจำนวนมากและใช้เงินจำนวนมากด้วย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถเข้าร่วมประมูลได้ ก่อให้เกิดการแข่งขันกันในตลาดสูง ซึ่งถือว่าการส่งเสริมตลาดที่แข่งขันสมบูรณ์

4) ตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทยว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ข้อ 21 กำหนดให้ ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่ายางภายในวันที่ประมูลยางได้ หรือถัดจากวันที่ประมูลยางได้ 1 วันทำการ เพื่อป้องกันผู้ซื้อไม่ชำระเงินค่ายางให้กับตลาด การขยายเวลาการชำระเงินให้ผู้ซื้อช่วยให้ผู้ซื้อรายย่อยที่มีเงินลงทุนน้อยมีโอกาสได้ซื้อขายในตลาด และการให้เครดิตเกี่ยวกับระยะเวลาการชำระเงินค่ายาง ส่งผลให้ผู้ซื้อต้องการเข้ามาเป็นสมาชิกในตลาดมากขึ้น หากมีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย จะอำนวยความสะดวกรวดเร็วแก่ทุกฝ่ายในการดำเนินงานอีกด้วย หากผู้ซื้อต้องการให้ขยายระยะเวลาในการชำระหนี้แก่ตลาดกลางยางพาราจังหวัด ควรสร้างเงื่อนไขในการชำระเงินให้ตลาดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงแก่ตลาด เช่น การขยายระยะเวลาในการชำระหนี้แก่ตลาดเพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการซื้อขายมีเงินทุนหมุนเวียนคล่องตัวมากขึ้น อาจให้ผู้ซื้อวางมัดจำไว้ 50 เปอร์เซ็นต์ เพื่อป้องกันความเสี่ยงแก่ตลาดหรือการชำระหนี้ค่าราคายางพารา โดยกำหนดเวลาชำระหนี้ค่าราคายางพาราใน 15 วัน โดยมีหลักทรัพย์ค้ำประกันไว้

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งภาครัฐได้บัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุม กำกับ ดูแลการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยางพาราให้เป็นระบบครบวงจรตั้งแต่การผลิต การค้าการแปรรูปยาง ตลอดจนการตลาด ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ และเกิดความเป็นธรรมต่อเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง แสดงได้ว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมราคายางพารา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดซื้อขายยางพารา ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2558 โดยกฎหมายแต่ละฉบับมีมาตราเกี่ยวกับการส่งเสริมราคายางพารางานวิจัยนี้ศึกษาพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 เป็นหลักด้วยเหตุผล ดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับตลาดซื้อขายยางพารา ซึ่งรัฐใช้อำนาจในการควบคุมเกี่ยวกับใบอนุญาตการค้ายาง การกำหนดมาตรฐานยางที่ใช้สำหรับส่งออก แสดงได้ว่า กฎหมายฉบับนี้เป็นการควบคุมการประกอบธุรกิจ ไม่ใช่การส่งเสริมเกี่ยวกับตลาดซื้อขายยางพารา

2. พระราชบัญญัติสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าของประเทศไทย ซึ่งมีข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า (Contract specifications) ของสินค้าเกษตรแต่ละประเภทแต่ในปัจจุบันกฎหมายถูกยกเลิก อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ศึกษากฎหมายฉบับนี้เพื่อนำข้อกำหนดที่เป็นประโยชน์ที่สามารถพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย

3. พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับตามสัญญาซื้อขายล่วงหน้า และการรองรับการมีหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า และตัวกลาง

ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น รวมทั้งการกำหนดให้รัฐเป็นผู้กำกับ ดูแลนโยบายและผลกระทบของการทำธุรกรรมต่อตลาดทุนโดยรวมแสดงได้ว่า กฎหมายฉบับนี้เป็นการสร้างข้อกำหนดเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้า ไม่ใช่ตลาดซื้อขายส่งมอบจริง

4. พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเกี่ยวกับการควบคุมตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย กับ บริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) เป็นตลาดเดียว เพื่อเพิ่มสภาพคล่องในการซื้อขายสินค้าเกษตร โดยมีผลบังคับให้มีการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าภายใต้พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 กำหนดให้ การยางแห่งประเทศไทยต้องมีหลักการและเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจาก ยางพารามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศและประชาคมโลกเป็นอย่างมาก การปฏิรูประบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับยางพารา การวิจัยและพัฒนา การรักษาเสถียรภาพระดับราคายางพารา การดำเนินธุรกิจ และการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมและยั่งยืนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง และผู้ประกอบการยาง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เป็นไปตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อให้ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาดกลางยางพาราจังหวัด 6 แห่ง และตลาดท้องถิ่นทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา และอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในการส่งเสริมราคายาง เพื่อจัดประชุมกลุ่มร่วมกับผู้ใช้กฎหมาย (ผู้ซื้อ ผู้ขาย และสหกรณ์กองทุนสวนยาง) และผู้บังคับใช้กฎหมาย (เจ้าหน้าที่กองการยาง เจ้าหน้าที่การยางแห่งประเทศไทย ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย) ในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมราคายางในประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปรับคำนิยาม “ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย” และ “ตลาดเครือข่าย” ในระเบียบฯ ข้อ 4 เพื่อจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้ตรงต่อบริบทในท้องที่ที่ซื้อขาย ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการคัดคุณภาพยางให้เกิดคุณภาพ หากการคัดคุณภาพยางได้มาตรฐานที่กำหนด ส่งผลให้ราคายางสูงขึ้น

2. การกำหนดผู้มีส่วนได้เสียในคณะกรรมการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยเพิ่มเติมในระเบียบฯ ข้อ 6 เพื่อให้ตลาดทราบถึงข้อมูลที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการซื้อขายยางพารา ได้แก่ คุณภาพราคายาง เป็นต้น

3. การปรับขั้นตอนการสมัครเป็นสมาชิก ในระเบียบฯ ข้อ 8(1) และการกำหนดระยะเวลาการสมัครเป็นสมาชิก ในระเบียบฯ ข้อ 8(3) และ 8(4) ส่งผลให้ตลาดมีผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการตลาดมากขึ้น เนื่องจาก การให้สิทธิในการซื้อขายยางแก่ผู้ใช้บริการสามารถซื้อขายยางได้ทุกตลาด และกำหนดระยะเวลาการเป็นสมาชิก เมื่อตลาดมีผู้ใช้บริการมากขึ้น ส่งผลให้ตลาดมีผู้แข่งขันมากยิ่งขึ้น อันส่งผลต่อราคายางในตลาด

4. การกำหนดวิธีการประมูลยาง ในระเบียบฯ ข้อ 12 เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อขายรายย่อยสามารถประมูลยางได้มากขึ้น ก่อให้เกิดการแข่งขันสมบูรณ์ในตลาด อันส่งผลต่อราคายางที่ซื้อขาย

5. การขยายระยะเวลาในการชำระเงินให้แก่ผู้ซื้อ ในระเบียบฯ ข้อ 21 เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ซื้อเข้ามาซื้อขายกับตลาดยางของการยางแห่งประเทศไทย ก่อให้เกิดผู้เข้ามาซื้อขายจากเกษตรกรมากขึ้น อันส่งผลในเรื่องการกำหนดราคายางด้วย

6. การกำหนดสัญญาซื้อขาย เพิ่มเติมในเอกสารแนบท้ายระเบียบการยางแห่งประเทศไทยว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดแก่ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย

7. การกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาท ในระเบียบฯ หมวด 9 เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการระงับข้อพิพาทในการไกล่เกลี่ย เมื่อเกิดข้อพิพาทในกระบวนการซื้อขาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานคณะกรรมการวิสามัญ 2 สำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2556). *การบริหารจัดการปัญหาราคายางพาราตกต่ำและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนายางพาราทั้งระบบ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- กองพัฒนาตลาดยางพารา. (2563). *ผลการดำเนินงานด้านตลาดยางพารา การยางแห่งประเทศไทย ปี 2563*. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจยาง.
- กองบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายใน. (2562). *คู่มือการบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายในของ การยางแห่งประเทศไทย 2563*. กรุงเทพฯ: การยางแห่งประเทศไทย.
- จุมพฏ สุขเกื้อ และพัชรินทร์ ศรีวารินทร์. (2553). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการตลาดกลางยางพาราของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจ, สถาบันวิจัยยาง, กรมวิชาการเกษตร.
- ฝ่ายวิจัยและเศรษฐกิจยาง. (2563). *แผนการดำเนินงานการจัดตั้งสำนักงานตลาดกลางยางพารา โครงการจัดตั้งตลาดกลางยางพาราจังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: การยางแห่งประเทศไทย.
- นันทสารี สุขโต และคณะ. (2558). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2562). *หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *เอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ...* . กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.